

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертацію Судіка Святослава Ігоровича
**«Оперна творчість Н. Порпори у контексті виконавської практики
останньої третини XX – першої чверті XXI століть»,**
подану на здобуття ступеня доктора філософії
зі спеціальності **025 «Музичне мистецтво»**

Сучасний етап розвитку музикознавства актуалізує дослідження, спрямовані на осмислення маловивчених сторінок європейської музичної культури, зокрема творчої спадщини Ніколи Порпори. Поступове зникнення творів італійського композитора у світовій виконавській практиці було зумовлене не зниженням їхньої художньої цінності, а зміною естетичних орієнтирів європейської музичної культури, занепадом жанру опери *seria*, припиненням традиції співу кастратів та тривалою відсутністю історично інформованих принципів виконання барокової музики. У цьому контексті порушена Святославом Ігоровичем Судіком проблематика набуває особливої актуальності і відповідає сучасним тенденціям розвитку музикознавчої науки.

В останні десятиліття історично інформоване виконавство стало одним із найважливіших напрямів наукового осмислення. Саме воно зумовило уведення до активного концертного та театрального життя значної кількості творів XVII–XVIII століть. У цьому процесі особливе місце належить творчості Н. Порпори – одного з найвидатніших представників італійської барокової опери та визначного вокального педагога. Водночас у вітчизняному музикознавстві існують лише одиничні дослідження, присвячені оперній спадщині митця, що й визначає своєчасність та наукову доречність виконаної роботи.

На особливу увагу заслуговує підхід дисертанта до розкриття обраної теми дослідження. Автор не обмежується історичним аналізом творчості композитора, а розглядає її крізь призму сучасного виконавського процесу, досліджуючи долучення творів Н. Порпори до концертного й театрального репертуару. Подібний підхід відповідає сучасним тенденціям розвитку музикознавства, у центрі яких дедалі частіше перебуває проблема художньої комунікації та функціонування музичного твору в сучасній культурі.

Структура дисертації є логічною та внутрішньо послідовною. Її побудова забезпечує поступове розкриття поставленої проблематики – від історико-теоретичного осмислення творчої спадщини Н. Порпори до її аналізу сучасної виконавської інтерпретації.

Мета, завдання, об'єкт і предмет дослідження сформульовані чітко й логічно, взаємоузгоджені між собою та повною мірою відповідають темі дисертації. Методологічну основу дослідження становить комплекс загальнонаукових і спеціальних музикознавчих методів, зокрема історичний, системний, жанров-стильовий, аксіологічний, інтерпретологічний, виконавський підходи, що забезпечують всебічне висвітлення обраної теми дисертації.

Перший розділ «Постать Н. Порпори в історії вокального мистецтва Західної Європи» присвячено визначенню внеску композитора у становлення й розвиток європейської вокальної традиції, де представлений комплексний аналіз вокальної культури Бароко, здійснений із залученням широкого кола українських та зарубіжних досліджень. Важливим є прагнення не лише окреслити історичний контекст, а й простежити творчість Н. Порпори як своєрідний осередок перетину провідних тенденцій музичної культури XVIII століття, у якому органічно поєдналися естетичні принципи бароко, досягнення італійської вокальної педагогіки та жанрові властивості *opera seria*.

До наукових здобутків дисертанта належить авторське уточнення періодизації творчості Ніколи Порпори, здійснене на основі аналізу попередніх музикознавчих концепцій та з урахуванням жанрово-стильової еволюції композитора.

Другий розділ «Оперна творчість Н. Порпори у сучасних виконавських версіях» є центральним у структурі дисертації, оскільки саме в ньому зосереджено аналіз сучасних форм функціонування оперної спадщини композитора та практичного втілення його вокально-педагогічних принципів. Це дозволило автору аргументовано розкрити основну ідею дослідження – визначити провідні стратегії репрезентації творчості Н. Порпори в сучасному

виконавському мистецтві. Автор диференціює основні форми втілення оперної спадщини Н. Порпори – сценічні постановки, концертні виконання, студійні записи, аудіорелізи та сольні альбоми провідних виконавців, – розкриваючи специфіку їх функціонування в сучасному культурному просторі

Заслуговує високої оцінки прагнення автора не обмежуватися аналізом окремих постановок, а на основі їх узагальнення виявити закономірності сучасного функціонування оперної спадщини Н. Порпори й обґрунтувати провідні стратегії її репрезентації, зокрема історично інформоване виконавство, сучасну режисерську інтерпретацію та цифрову репрезентацію. Особливо переконливо виглядає запропонований алгоритм ревіталізації оперної творчості Н. Порпори, що передбачає поетапне повернення творів композитора до сучасної виконавської практики: від популяризації окремих арій у концертних програмах і студійних записах через концертне чи напівсценічне виконання опер до їх повноцінного сценічного втілення. Важливо, що дослідник розглядає цей алгоритм як гнучку модель, у якій окремі етапи можуть варіюватися залежно від мистецьких і організаційних умов, що підкреслює її практичну цінність для сучасного музичного театру. Саме цей алгоритм є одним із найоригінальніших положень дисертації, адже С. Судік не лише аналізує сучасні постановки Н. Порпори, а й пропонує узагальнену модель повернення маловідомої барокової опери до сучасного культурного простору.

Наукова новизна роботи полягає насамперед у тому, що вперше у вітчизняному музикознавстві аналіз сучасних виконавських версій опер «Аріадна на Наксосі», «Поліфем», «Карл Лисий», «Іфігенія в Авліді», «Германік у Німеччині», «Філандро», а також інших сценічних проєктів дозволив дисертанту виявити закономірності сучасної репрезентації оперної спадщини Н. Порпори. Хочеться звернути увагу на одну особливість дослідження: найвагомішим новим результатом є не аналіз окремих опер чи постановок, а саме концептуалізація сучасних способів їхнього повернення до виконавської практики. Найбільш ґрунтовно дослідженою оперою в дисертації є «Поліфем», тому її можна вважати основним кейсом, на якому Святослав

Ігорович демонструє власну концепцію аналізу сучасних виконавських стратегій.

Достовірність отриманих результатів забезпечується об'єктивністю авторських висновків, що ґрунтуються на широкій джерельній базі, зокрема на працях провідних зарубіжних дослідників барокової опери й творчості Ніколи Порпори – Ф. Вокера, К. Маркстрема та інших, а також на аналізі сучасної виконавської діяльності.

Практичне значення дослідження також не викликає сумнівів. Матеріали дисертації можуть бути використані у навчальних курсах з історії музики, історії вокального мистецтва, аналізу музичних творів, інтерпретології, історії опери, а також у виконавській та педагогічній практиці.

Робота С. Судіка відзначається логічністю побудови, аргументованістю висновків, коректним використанням наукової термінології та достатністю доказової бази. Слід зазначити, що дисертація містить окремі положення, які можуть стати предметом дискусії, що само по собі засвідчує її наукову цінність. По-перше, поряд із безперечними перевагами роботи, перспективним напрямом подальших досліджень могло б стати поглиблення виконавсько-інтерпретаційного аспекту шляхом порівняльного аналізу трактування окремих партій або арій Н. Порпори у виконанні провідних сучасних вокалістів. Такий підхід дав би змогу ще повніше розкрити специфіку сучасних стратегій репрезентації композиторської оперної спадщини. По-друге, доцільним було б ширше висвітлити питання впливу творчості італійського Майстра на сучасну академічну вокальну освіту, що дозволило б ще виразніше показати безперервність історичних традицій.

Попри загальну високу якість дослідження, деякі аспекти потребують уточнення:

1. У дисертації Ви доводите, що сучасна виконавська практика є одним із ключових чинників повернення оперної спадщини Ніколи Порпори до культурного простору. Яким чином, на Вашу думку, сучасна інтерпретація впливає на автентичність барокової опери? Яким чином можна досягти

гармонійного поєднання принципів історично інформованого виконавства та творчої свободи сучасного виконавця?

2. Чи можуть історично інформоване виконавство та сучасна режисерська інтерпретація вступати у суперечність? Якщо так, то де, на Вашу думку, проходить межа допустимого переосмислення барокової опери?

Зазначу, що наведені дискусійні положення ніяким чином не впливають на загальну високу оцінку дисертації Судіка Святослава Ігоровича, в якій розв'язані всі поставлені завдання, висновки логічно випливають із проведеного аналізу, а сформульовані положення характеризуються науковою новизною, теоретичною та практичною значущістю.

Зміст і структура дисертації повністю відповідають чинним вимогам МОН України, які висуваються до кваліфікаційних робіт такого рангу за нормативними документами, що викладені у Постанові Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ № 341 від 21.03.2022 р.).

На підставі вищезазначеного вважаю, що дисертація «Оперна творчість Н. Порпори у контексті виконавської практики останньої третини XX – першої чверті XXI століть» є самостійним, завершеним, цілісним науковим дослідженням, відповідає вимогам, котрі висуваються до дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 025 «Музичне мистецтво», а її автор, Судік Святослав Ігорович, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії.

Кандидат мистецтвознавства,
доцент кафедри сольного співу та
оперної підготовки ХНУМ імені

І. П. Котляревського

Жаркіх Т. В.